

Tema 8. El domini sobre la creació. El treball. L'ecologia

Déu atorga a l'home la distinció sobre el món i li mana exercir-lo. La tutela del medi ambient és una obligació moral que incumbeix a cada persona i a tota la humanitat. L'ecologia és un dels àmbits en què el diàleg dels cristians amb els fidels d'altres religions és especialment important per establir una col·laboració.

25/01/2023

Índex

- Déu atorga a l'home la capacitat de dominar la creació material
- La imatge de Déu en l'home, fonament de la distinció
- El treball en el pla de Déu
- Ecologia. Distinció de l'home i valor de la naturalesa
- Bibliografia bàsica
- Lectures recomanades

.....

Déu atorga a l'home la capacitat de dominar la creació material

Segons el relat del *Gènesi*, Déu crea l'home i la dona i els crida a participar en l'execució del seu pla sobre la creació. Aquesta crida es manifesta en el fet que Déu atorga a

l'home la distinció sobre el món i li mana exercir-lo.

La concessió d'aquesta missió està expressada especialment en tres textos del *Gènesi*:

«Déu digué: “Fem l'home a imatge nostra, semblant a nosaltres, i que sotmeti els peixos del mar, els ocells del cel, el bestiar, i tota la terra amb les bestioles que s'hi arrosseguen”» (*Gn 1, 26*).

«Déu els beneí dient-los: “Sigueu fecunds i multipliqueu-vos, ompliu la terra i domineu-la; sotmeteu els peixos del mar, els ocells del cel i totes les bestioles que s'arrosseguen per terra”» (*Gn 1, 28*).

«El Senyor-Déu va prendre l'home i el va posar al jardí de l'Edèn perquè el conreés i el guardés» (*Gn 2, 15*).

Déu concedeix als homes el poder de participar intel·ligentment i

lliurement en perfeccionar
l'harmonia de la creació en bé d'un
mateix i del proïsme:^[1] els converteix
en els seus col·laboradors.

El pla diví originari consistia que
l'home, vivint en harmonia amb Déu,
amb els altres i amb el món,^[2]
orientés al Creador no només la seva
persona, sinó també l'univers sencer,
de manera que la creació fes goig a
Déu a través de l'home.^[3]

«La creació és feta amb vista al
Sàbat, i doncs al culte i a l'adoració
de Déu. El culte està inscrit en l'ordre
de la creació (cf. *Gn 1, 14*)».^[4]

El domini, que abasta tot el món
visible, tots els recursos que la terra
enclou i que l'home pot descobrir
mitjançant la seva activitat,^[5] és
atorgat a tots els homes i pobles.
D'aquí es poden extreure les
conseqüències següents:

a) La *propietat absoluta* de la terra pertany a Déu: «És del Senyor la terra i tot el que s'hi mou, el món i tots els qui l'habiten» (Sl 24, 1).^[6]
L'home s'ha de considerar a si mateix només com a administrador d'un bé.

b) La naturalesa no és una cosa que no té amo, sinó que és patrimoni de la humanitat. Per tant, el seu ús ha de redundar en benefici de tothom.^[7]

c) L'home «ha de considerar les coses exteriors que legítimament posseeix, no solament com a pròpies seves, sinó també com a comunes, en el sentit que puguin ser profitoses, no sols per a ell sinó també per als altres».^[8]

La imatge de Déu en l'home, fonament de la distinció

L'home, quant a la seva dimensió corporal, té certa afinitat amb les altres criatures. Però, quant a la seva dimensió espiritual, té una afinitat

veritable amb Déu, ja que ha estat creat a imatge i semblança seva, i se li ha promès la immortalitat.

La imatge de Déu en l'home és el fonament del seu poder sobre la creació:

«L'home és la imatge de Déu, entre altres motius pel manament rebut del seu Creador de sotmetre i senyorejar la terra. En la realització d'aquest manament, l'home, tot ésser humà, reflecteix l'acció mateixa del Creador de l'univers».^[9]

La condició d'imatge de Déu assenyala també a l'home *la manera d'exercir el seu domini*: ha de subordinar la possessió, el domini i l'ús de les coses a la semblança divina i a la seva vocació a la immortalitat.^[10]

«La tasca és “dominar” les altres criatures, “conrear el jardí”; però cal fer-ho en el marc de l'obediència a la

llei divina i, per tant, en el respecte de la imatge rebuda, fonament clar del poder de domini, concedit en ordre al seu perfeccionament».^[11]

Com a imatge de Déu, l'home participa de la seva Saviesa i de la seva Sobirania sobre el món.^[12] I, precisament per això, s'ha d'apropar *a la terra amb la mateixa actitud del Creador*, que no només és Omnipotència, sinó també Providència amorosa. En conseqüència, l'home ha d'actuar a la terra «de manera santa i justa» i ha d'administrar «la justícia amb rectitud» (Sv 9, 3), amb saviesa i amor,^[13] «com a “amo” i “custodi” intel·ligent i noble, i no pas com a “explotador” sense cap mirament».^[14] D'aquesta manera, a través de l'home, es fa visible i efectiva la providència de Déu sobre el món.

L'home rep la missió sobre el món *per perfeccionar-lo, no per destruir-lo;*

per transformar-lo no en un caos, «sinó en una casa bonica on es respecti tot».^[15] Aquesta capacitat de l'home no és un poder absolut, que només correspon a Déu, ni de bon tros un poder despòtic, d'«utilitzar i abusar» o de disposar de les coses al seu aire.^[16]

«És cert que l'home ha rebut de Déu mateix l'encàrrec de “dominar” les coses creades i de “conrear el jardí” del món; però aquesta és una tasca que l'home ha de dur a terme respectant la imatge divina rebuda, i, per tant, amb intel·ligència i amor: s'ha de sentir responsable dels dons que Déu li ha concedit i que contínuament li concedeix».^[17]

La funció sobre el món troba una expressió adequada en el concepte d'*administració*.^[18] L'home rep el do de la naturalesa visible per administrar-lo d'acord amb la seva perfecció i la dels seus semblants.^[19]

El treball en el pla de Déu

El manament sobre el món, de llaurar i cuidar la terra, es fa mitjançant el *treball*. Aquest no s'imposa a l'home, per tant, a conseqüència del pecat original, sinó que entra en el pla de Déu des del principi:

«Des del començament de la seva creació, l'home —no m'ho invento jo — ha hagut de treballar. N'hi ha prou amb obrir la Sagrada Bíblia i a les primeres planes hi podrem llegir que —abans que el pecat entrés en la humanitat i, a conseqüència d'aquesta ofensa, la mort i les penalitats i les misèries (cf. *Rm* 5, 12) — Déu va formar Adam amb el fang de la terra, i va crear per a ell i per a la seva descendència aquest món tan bell, *ut operaretur et custodiret illum* (*Gn* 2, 15), a fi que el treballés i el custodiés.

»Ens hem de convèncer, doncs, que el treball és una estupenda realitat, que ens és imposat com una llei inexorable a la qual tots, d'una manera o d'una altra estem sotmesos, encara que n'hi hagi alguns que pretenguin d'eximir-se'n. Apreneu-ho bé: aquesta obligació no ha sorgit pas com una seqüela del pecat original, ni tampoc no es redueix a una troballa dels temps moderns. Es tracta d'un mitjà necessari que Déu ens confia aquí a la terra, dilatant-nos els dies i fent-nos partícips del seu poder creador, perquè ens guanyem el pa i collim *ahora fruits per a la vida eterna (Jn 4, 36): l'home neix per a treballar, com els ocells neixen per a volar (Jb 5, 7)*».

[20]

Quan l'home, «amb l'obra de les seves mans o amb l'ajut de la tècnica, conrea la terra a fi que produeixi fruit i esdevingui digne habitacle de tota la família humana»,^[21] al mateix

temps que proporciona aliment per a si mateix i per a la seva família, presta un servei a la societat; coopera personalment amb Déu perquè es desenvolupi i completi la seva obra, perquè es compleixin els seus designis en la història, i així es perfecciona també a si mateix.^[22]_____

La dimensió social de la persona fa que estiguem necessàriament interconnectats i que, per tant, ens necessitem els uns als altres. En cert sentit, aquesta realitat és expressió de l'ésser imatge de Déu, comunitat de persones que s'intercanvien el summe bé. De manera anàloga, amb el treball i el servei, l'home fa present la cura de Déu cap a cada persona i rep igualment la cura de Déu pel treball i el servei dels altres.

Ecologia. Distinció de l'home i valor de la naturalesa

El terme «ecologia» (del grec *oikía*: casa) s'aplica, sobretot, a *les relacions de l'home amb la naturalesa*.

Durant els últims decennis, els ensenyaments de l'Església sobre la qüestió ecològica han estat molt abundants.^[23] Sense anar a solucions concretes, que no són de la seva competència, ofereix orientacions importants que constitueixen una guia imprescindible per a les relacions de la persona amb el món.

La naturalesa, al servei de la persona humana

La naturalesa té un valor objectiu, però no absolut. El do de la terra ha estat atorgat a l'home perquè serveixi a l'home, i unida a ell, glorifiqui Déu.

D'aquesta manera, la naturalesa participa en la vocació de servei que també té l'home.^[24]

«Tota forma de vida ha de ser respectada, cuidada i estimada de veritat com a creació del Senyor Déu que va crear tot el que era “bo”. Però és precisament el valor especial de la vida humana el que ens aconsella, i de fet ens obliga, a examinar acuradament la manera com utilitzem les altres espècies creades».

[25]

Per això, per salvaguardar la naturalesa, «*el problema decisiu — afirma Benet XVI— és la capacitat moral global de la societat*. Si no es respecta el dret a la vida i a la mort natural, si es fa artificial la concepció, la gestació i el naixement de l'home, si se sacrifiquen embrions humans en la investigació, la consciència comuna acaba perdent el concepte de l'ecologia humana i amb això de l'ecologia ambiental. És una contradicció demanar a les noves generacions el respecte a l'ambient natural, quan l'educació i les lleis no

les ajuden a respectar-se a elles mateixes».^[26]_____

La vida dels altres éssers té també un gran valor, però no es tracta d'un valor oposat al de la persona; al contrari, el valor de la vida animal i vegetal adquireix el seu sentit ple si es posa en relació amb la vida de la persona humana. Francesc crida l'atenció sobre la incoherència evident d'oportar tots dos valors:

«A vegades s'adverteix una obsessió per negar tota preeminència a la persona humana, i es tira endavant una lluita per altres espècies que no despleguem per defensar la igual dignitat entre els éssers humans».^[27]_____

«No pot ser real un sentiment d'íntima unió amb els altres éssers de la natura si al mateix temps en el cor no hi ha tendresa, compassió i preocupació pels éssers humans».^[28]_____

El respecte a la naturalesa

«La intervenció humana no és *creadora*; ja troba una naturalesa material que, com ella, té l'origen en Déu Creador i de la qual l'home ha estat constituït *noble i savi guardià*».

[29]

La naturalesa no és obra de l'home, sinó de Déu; el seu valor no és el que l'home li vulgui donar, i convertir-lo a la seva mida; està al seu servei, però no al servei dels seus capricis, sinó de la seva perfecció com a persona; té una fisonomia pròpia i una destinació donades prèviament per Déu.^[30]

Això implica que l'acció humana sobre el món «no ha de fer ús de la naturalesa contra el seu propi bé, el bé del seu proïsme i el bé de les generacions futures. Per això, hi ha una dimensió moral en el concepte i en la pràctica del desenvolupament que ha de ser respectada en qualsevol cas».^[31]

En conseqüència, la llei que ha de regir la relació de l'home amb el món no és la *llei de la utilitat*, la que estableix la raó moguda exclusivament per les finalitats econòmiques, considerant la naturalesa únicament com a material disponible.

La necessitat de conversió i la cura de la naturalesa

L'educació de la *responsabilitat ecològica*, és a dir, de la responsabilitat respecte a un mateix, als altres i a l'ambient, ha de tenir, per tant, com a primer objectiu, la conversió, el *canvi interior de la persona*.^[32]

El Papa Francesc lamenta que «alguns cristians compromesos i orants, sota una excusa de realisme i pragmatisme, solen burlar-se de les preocupacions pel medi ambient. Altres són passius, no es decideixen a canviar els seus hàbits i esdevenen

incoherents. Els fa falta llavors una *conversió ecològica*, que implica deixar brotar totes les conseqüències del seu trobament amb Jesucrist en les relacions amb el món que ens envolta. Viure la vocació de ser protectors de l'obra de Déu és part essencial d'una existència virtuosa, no consisteix en quelcom opcional ni en un aspecte secundari de l'experiència cristiana».^[33]_____

Això comporta una nova manera d'actuar en relació amb els altres i amb la naturalesa, la superació de les actituds i els estils de vida conduïts per l'egoisme, que són la causa de l'esgotament dels recursos naturals.

^[34]_____ La tutela del medi ambient serà considerada eficaçment com una obligació moral que incumbeix a cada persona i a tota la humanitat. No serà apreciada només com una qüestió d'interès per la naturalesa, sinó de responsabilitat de cada home

davant del bé comú i els designis de Déu.^[35]

L'obligació de contribuir al sanejament de l'ambient afecta tots els homes. «Amb més raó encara, els que creuen en Déu Creador, i, per tant, estan convençuts que al món hi ha un ordre ben definit i orientat a una finalitat, s'han de sentir cridats a interessar-se per aquest problema. Els cristians, en particular, descobreixen que la seva comesa dins de la creació, així com els seus deures amb la naturalesa i el Creador, formen part de la seva fe».

^[36]

En el camp concret de les relacions de l'home amb el món, els cristians també han d'exercir el paper de difondre els valors morals i contribuir a l'educació en la consciència ecològica.^[37]

Precisament pel seu caràcter global, l'ecologia és un dels àmbits en què el

diàleg dels cristians amb els fidels d'altres religions és especialment important per establir una col·laboració.^[38]

Bibliografia bàsica

— Concili Vaticà II, *Lumen Gentium*, 21.XI.1964, núm. 36, 41 i 48; *Gaudium et spes*, 7.XII.1965, núm. 34, 36, 37, 57 i 69.

— *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 279-314; 337-349; 2415-2418.

— Consell Pontifici de la Justícia i de la Pau, *Compendio de la Doctrina Social de la Iglesia*, Ed. Vaticana, Città del Vaticano 2005, núm. 451-487.

Lectures recomanades

— Francesc, *Laudato si'*, 24.V.2015.

— Benet XVI, *Caritas in veritate*,
29.VI.2009.

— Sant Joan Pau II, *Centesimus
annus*, 30.XII.1991, núm. 37, 38, 40 i
52; *Sollicitudo rei sociales*, 30.XII.
1987, núm. 26, 29, 30, 34 i 48;
Redemptor hominis, 4.III.1979, núm.
8, 15 i 16; *Missatge per a la Jornada
Mundial de la Pau de 1990*, 8.XII.1989.

— Sant Josepmaria Escrivá, *Treball
de Déu*, a: *Amics de Déu*, núm. 55-72,
Rialp, Madrid 2002.

— Tomás Trigo, *Cuidar la Creación.
Estudios sobre la encíclica «Laudato
si'»*, Eunsa, Pamplona, 2016.

[1] Cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 307.

[2] Cf. Sant Joan Pau II, audiència general, 17.I.2001, núm. 1.

[3] Cf. *Gaudium et spes*, núm. 34. «La creació... està cridada a unir-se a l'home per gloriificar Déu (cf. *Sl* 148 i 96)» (Sant Joan Pau II, *Missatge* 8.XII.1989, núm. 16). La glòria que la naturalesa rendeix al Creador s'expressa de manera admirable en el Cant dels tres joves (*Dn* 3, 52-90).

[4] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 347.

[5] Cf. Sant Joan Pau II, *Evangelium vitae*, 25.III.1995, núm. 42.

[6] Vegeu també *Jos* 22, 19; *Os* 9, 3; *Sl* 85, 2; *Jr* 16, 18; *Ez* 36, 5.

[7] Cf. Sant Pau VI, *Missatge* 1.VI.1972.

[8] *Gaudium et Spes*, núm. 69. Cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm.

2402-2404. «El medi ambient és un bé col·lectiu, patrimoni de tota la humanitat i responsabilitat de tothom. Qui s'apropia alguna cosa és sols per administrar-la en bé de tots. Si no ho fem, carreguem sobre la consciència el pes de negar l'existència dels altres» (Francesc, *Laudato si'*, 24.V.2015, núm. 95).

[9] Sant Joan Pau II, *Laborem exercens*, 14.IX.1981, núm. 4.

[10] Cf. Sant Joan Pau II, *Sollicitudo rei socialis*, 30.XII.1987, núm. 29.

[11] *Sollicitudo rei socialis*, núm. 30.

[12] Cf. *Evangelium vitae*, núm. 42.

[13] Cf. Sant Joan Pau II, Missatge 8.XII.1989, núm. 3.

[14] Sant Joan Pau II, *Redemptor hominis*, 4.III.1979, núm. 15.

[15] Sant Pau VI, Missatge 1.VI.1972.

[16] Cf. *Sollicitudo rei socialis*, núm. 34; *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 2415.

[17] Sant Joan Pau II, *Christifideles laici*, 30.X.1988, núm. 43.

[18] Cf. Sant Joan Pau II, audiència general, 17.I.2001, núm. 1-2.

[19] Cf. *Sollicitudo rei socialis*, núm. 30; LS, núm. 68.

[20] Sant Josepmaria Escrivá, *Amics de Déu*, Rialp, Madrid 2002, núm. 57; cf. *Gaudium et Spes*, núm. 34.

[21] *Gaudium et Spes*, núm. 57.

[22] Cf. *Gaudium et Spes*, núm. 34 i 57.

[23] En continuïtat amb els ensenyaments de Pau VI, Joan Pau II i Benet XVI, destaca l'encíclica de Francesc, *Laudato si'*, que ja hem esmentat, per la seva gran repercussió —no només en l'àmbit catòlic—, ja que ha despertat

iniciatives interessants a tot el món a favor de la cura de la persona humana i del medi ambient.

[24] «La *interdependència de les criatures* és volguda per Déu... Existeixen en dependència les unes de les altres, per completar-se mútuament en un servei mutu» (*Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 340).

[25] Sant Joan Pau II, Al·locució 18.V. 1990, núm. 3. Cf. també Sant Joan Pau II, *Declaració de Venècia*, 10.VI. 2002, en la qual s'afirma que «el respecte a la creació deriva del respecte a la vida i la dignitat humanes».

[26] Benet XVI, *Caritas in veritate*, 29.VI.2009, núm. 51.

[27] *Laudato si'*, núm. 90.

[28] *Laudato si'*, núm. 91.

[29] Congregació per a la Doctrina de la Fe, Instrucció *Libertatis conscientia*, 22.III.1986, núm. 34.

[30] Cf. *Sollicitudo rei socialis*, núm. 34; Sant Joan Pau II, Missatge 8.XII.1989; Sant Joan Pau II, *Centesimus annus*, 1.V.1991, núm. 37.

[31] Sant Joan Pau II, Al·locució 18.V.1990, núm. 4. L'arrel que fa brollar la reacció moral davant de l'impacte que provoquen les nostres accions en els altres i en el medi ambient és —afirma Francesc— «l'actitud bàsica d'autotranscendir-se, trencant la consciència aïllada i l'autoreferencialitat» (*Laudato si'*, núm. 208).

[32] Sant Joan Pau II, Missatge 8.XII.1989, núm. 13.

[33] *Laudato si'*, núm. 217.

[34] Cf. Sant Joan Pau II, *Ecclesia in America*, 22.I.1999, núm. 25.

[35] Cf. Sant Joan Pau II, Al·locució 18.V.1990, núm. 4. Són moltes les crides del Magisteri a la responsabilitat moral de l'home respecte a l'ecologia: cf., entre altres llocs, *Centesimus annus*, núm. 40; *Evangelium vitae*, núm. 42; Sant Joan Pau II, *Ecclesia in America*, núm. 25; Al·locució 18.VIII.1985, núm. 2; Missatge 8.XII.1989, núm. 15.

[36] Sant Joan Pau, Missatge 8.XII.1989, núm. 15: citat a *Laudato si'*, núm. 64.

[37] *Declaració de Venècia*.

[38] Cf. Sant Joan Pau II, *Fides et ratio*, 14.9.1998, núm. 104; Sant Joan Pau II, Missatge 8.XII.1989, núm. 15; *Laudato si'*, núm. 7.

domini-sobre-la-creacio-el-treball-
lecologia/ (26/03/2025)